

ПРАВОПИСНІ ХИТАННЯ У ВИДАННЯХ «ЧОМУ МИ ХОЧЕМО САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ?» СТЕПАНА РУДНИЦЬКОГО 1916 І 1917 РОКІВ

Меший М. С.

*аспірант кафедри української мови
 Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
 майдан Свободи, 4, Харків, Україна
 orcid.org/0009-0008-0792-8326
 m.s.meshyi@gmail.com*

Ключові слова: історія українського правопису, правописні норми, варіативність, західний варіант української літературної мови, Степан Рудницький, видання початку ХХ ст.

У статті виконано порівняльний аналіз правописних хитань у чотирьох публіцистичних працях Степана Рудницького: у двох виданнях «Чому ми хочемо самостійної України?» (за 1916 і за вересень 1917) і двох виданнях «Якої нам треба самостійної України?» (за травень і липень 1917). Вибрані об'єкти становлять показовий випадок близьких у часі й за походженням текстів, даючи змогу простежити не лише окремі правописні відмінності, а й послідовність авторських або редакторських рішень. Головні риси першотвору 1916 року розбито на чотири групи: перша охоплює прямі відповідності норми, друга – діалектні явища, третя – відступи, а четверта зосереджує увагу на тих ознаках, що підтверджують зсув західноукраїнської природи мови твору в бік спільної української. Поставивши завдання виконати структурний аналіз найпершого видання та визначити його відповідність «Граматиці руської мови» Степана Смалья-Стоцького й Федора Гартнера (1914), ми встановили належність мови твору до західного варіанта української літературної мови. Виявлені хитання тут проявляються передусім на правописному рівні (наприклад, подвоєння приголосних в іменниках на зразок «роблене» і «робленне», «коріне» і «корінне», непослідовне вживання апострофа, написання і разом, і окремо часток «що», «небудь», «ж»). Варіативність підтверджено також на лексичному і фонетичному рівнях. Друге видання за вересень 1917 року, зберігаючи стиль попереднього, висвітлює цілеспрямовані, хоч і не завжди послідовні, правки, які вимальовують тенденцію подовжувати «-н-» до «-нн-» в іменниках середнього роду другої відміни й звужувати вживання фонем [г] в запозиченнях. Розбір двох видань брошури «Якої нам треба самостійної України?» підтвердив їхню спадкоємність зі стилем «Чому ми хочемо самостійної України?» і водночас висвітлив нові зміни, доти не засвідчені, найяскравіша з яких – написання назви «Європа» замість «Европа». У підсумку зроблено висновок, що виявлені хитання відбивають строкату картину співіснування норми та узусу в публіцистичному письмі й показують ширші закономірності зближення регіональних варіантів української літературної мови на початку ХХ століття. Випадки невідповідності додатково підкріплюють тезу про несумісність додержання затвердженого правопису серед українських кіл в Австро-Угорщині на початку ХХ століття.

ORTHOGRAPHIC FLUCTUATIONS IN THE 1916 AND 1917 EDITIONS OF “WHY DO WE WANT AN INDEPENDENT UKRAINE?” BY STEPAN RUDNYTSKYI

Meshyi M. S.

Postgraduate Student at the Department of Ukrainian Language

V. N. Karazin Kharkiv National University

Svobody Square, 4, Kharkiv, Ukraine

orcid.org/0009-0008-0792-8326

m.s.meshyi@gmail.com

Key words: *history of Ukrainian orthography, orthographic norms, variability, western variant of standard Ukrainian, Stepan Rudnytskyi, early 20th-century editions.*

The article presents a comparative analysis of orthographic fluctuations in four publicist works by Stepan Rudnytskyi: two editions of “Why do we want an independent Ukraine?” (1916 and September 1917) and two editions of “What kind of independent Ukraine do we need?” (May and July 1917). These texts constitute a revealing case of works close in time and provenance, making it possible to trace not only individual orthographic differences but also the consistency of authorial or editorial decisions. The main features of the 1916 original are divided into four groups: the first comprises direct correspondences to the norm, the second covers dialectal phenomena, the third includes deviations, and the fourth focuses on those features that confirm a shift in the West Ukrainian character of the text’s language toward a common Ukrainian standard. In seeking to carry out a structural analysis of the earliest edition and determine its conformity with “Gramatyka of Ruska Mova” by Stepan Smal-Stotskyi and Theodor Gartner (1914), we established that the language of the work belongs to the western variant of standard Ukrainian. The fluctuations identified here manifest themselves primarily at the orthographic level (for example, doubled consonants in nouns such as “роблене” and “робленне” (“doing”), “коріне” and “корінне” (“roots”); inconsistent use of the apostrophe; and the writing of the grammatical particles “що”, “небудь”, and “ж” both together and separately). Variability has also been confirmed at the lexical and phonetic levels. The second edition of September 1917, while preserving the style of the previous one, reveals deliberate, though not always consistent, revisions that show a tendency to lengthen “-н-” to “-нн-” in neuter nouns of the second declension and to narrow the use of the phoneme [g] in loanwords. The analysis of the two editions of the brochure “What kind of independent Ukraine do we need?” confirmed their continuity with the style of “Why do we want an independent Ukraine?” and at the same time brought to light new changes not previously attested, the most striking of which is the spelling of the name “Європа” instead of “Европа” (“Europe”). In sum, it is concluded that the fluctuations identified reflect a heterogeneous picture of the coexistence of norm and usage in publicist writing and demonstrate broader patterns in the convergence of regional variants of the standard Ukrainian in the early twentieth century. Cases of non-conformity further support the thesis that the approved orthography was not adhered to strictly in Ukrainian circles in Austria-Hungary at the beginning of the twentieth century.

Постановка проблеми. У роки Першої світової війни гостро постало питання єдності українського народу та його прав на самостійну державу. Війна не лише загострила суперечності, а й висвітлила уразливість українців, розділених у кордонах двох імперій. Постає потреба заявити про себе як для світу, так і для самого суспільства, якому довелося витворювати спільне бачення майбутнього. Одним із публіцистів, який порушував ці питання, був Степан Рудницький, котрий поза

тим відомий насамперед як засновник української наукової географії та географії України [Рудницький, 1994, с. 6]. Як зазначає Олег Шаблій, науковцю доводилося ховатися за приbrane ім’я, адже саме під псевдонімом Ш. Левенко 1916 року у Відні вийшла друком книжечка «Чому ми хочемо самостійної України?» [Рудницький, 1994, с. 5] (і наступні видання також). Ця праця викладає читачам обґрунтовану відповідь на питання, чи потрібна взагалі самостійна Україна українцям

і якою держава має бути. Проте, як і кожен твір будь-якої доби, вона висвітлює усталену правописну норму свого часу, авторів ідіостиль, а також заховує в собі реакцію на суспільно-політичні події, вимоги до рукописів або цензурні умови.

Першотвір оприлюднено 1916 року накладом «Політичної бібліотеки». У вересні 1917 року вийшло друком друге розширене видання, але доти світ устиг побачити ще брошури «Якої нам треба самостійної України?» за травень і липень того ж року. Особливість останніх полягає в тім, що це був однойменний дев'ятий розділ найпершого видання 1916 року, згодом перероблений і підготовлений перше, ніж решта.

Сподіваний результат від порівняльного діахронічного аналізу може бути ще вичерпнішим, коли за джерело взято близькі об'єкти: передруки одного твору, колонки в одному випуску газети, видання одного видавництва або книжки одного автора. У такому разі можливо зосередитися на часовій або регіональній відстані, а вже потім – на тематичнім впливі. Перелічені вище твори задовільняють задані умови й додатково обґрунтовують увагу тим, що являють собою показовий випадок «відгалуження» розділу в окремий твір.

Порушивши питання правописних розбіжностей, ми наперед ствердили непослідовність рішень автора чи редактора, яка й становить предмет цього дослідження. Вони для нас є очікувані: з одного боку, у цей час літературна мова по обидва боки кордону зазнавала змін, а з другого боку, діалектна основа мови кожного українського письменника, попри приписи, могла проявлятися в його творах, особливо на теренах Австрії [Шевельов, 1998, с. 21]. Правописні хитання тут дають змогу встановити щонайменше вагу норми та узусу серед українських авторів і видавництв, щонайбільше – вплив ширшого суспільно-історичного тла, пов'язаного з витворенням спільної літературної мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиткові української літературної мови окремо в південно-західній Україні приділяло увагу чимало вітчизняних науковців, щонайменше Микола Лесюк [Лесюк, 2014], Людмила Підкуймуха [Підкуймуха, 2016], Людмила Ткач [Ткач, 2007], Юрій Шевельов [Шевельов, 1998]. Цьому питанню з огляду на редакторські правки також присвячено нашу попередню статтю, у якій показано зсув мови твору від західноукраїнської природи в бік спільної норми на прикладі перевидань «Малої історії України» Івана Крип'якевича [Меший, 2025б].

Суспільно-політичну проблематику в українських часописах Відня розглядали Іван Чепига [Чепига, 1916], Інна Морозова [Морозова, 2013], Христина Храмович [Храмович, 2013]. Окремо

внесок Степана Рудницького як геополітика досліджували Олег Шаблій [Рудницький, 1994] та інші [Україна просторова, 2003] науковці, котрі наголошують, що викладені більше ста років тому національні ідеї залишаються нагальними й сьогодні.

Водночас книжки «Чому ми хочемо самостійної України?» та «Якої нам треба самостійної України?» Степана Рудницького, будучи об'єктом вивчення і поглядів науковця, і розвитку національної думки під час Першої світової війни, не виступали матеріалом для відстеження мовних змін у ХХ-му столітті.

Мета статті – окреслити правописні хитання в наведених виданнях, установити їхні значення і за можливості – причини. **Завдання:** 1) висвітлити правопис першотвору; 2) порівняти окремо видання «Чому ми хочемо самостійної України?» 1916-го і 1917-го років; 3) порівняти окремо дев'ятий розділ «Якої нам треба самостійної України?» з двома однойменними виданнями 1917-го року; 4) знайти правописні відмінності в текстах і встановити їхні закономірності.

Об'єктом вивчення є чотири видання: 1) 1916 рік – перше видання «Чому ми хочемо самостійної України?», Відень [Левенко, 1916]; 2) травень 1917-го – перше видання «Якої нам треба самостійної України?», Київ–Львів [Левенко, 1917а]; 3) липень 1917-го – друге видання «Якої нам треба самостійної України?», Київ–Львів [Левенко, 1917б]; 4) вересень 1917-го – друге видання «Чому ми хочемо самостійної України?», Київ–Стокгольм–Львів [Левенко, 1917в]. **Предметом** – відмінності на рівні правопису.

До **методів дослідження** залучено: окремо для першого видання 1916-го року – структурний аналіз, щоб виділити його сталі ознаки, правописні хитання та іншу варіативність; для всіх чотирьох об'єктів – порівняльно-зіставний аналіз, а непрямо й діахронічний метод. Ми беремо за основу третє видання «Граматики руської мови» Степана Смаль-Стоцького й Федора Гартнера за 1914 рік (далі – «Грамматика...») й прив'язуємо виявлені ознаки в до відповідних норм у ній. Вибір пояснюємо тим, що 1893 року її затверджено як офіційний підручник для шкіл Галичини й Буковини [Шевельов, 1998, с. 21], а отже, автоматично визнано на офіційному рівні використаний у ній правопис. В узятих до розгляду працях ми наперед очікуємо побачити ознаки цього варіанта літературної мови, адже він був поширений насамперед у південно-західній Україні, ширше – в українських колах в Австро-Угорщині.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. «Чому ми хочемо самостійної України?» (1916). Розглядаючи першотвір 1916-го року (далі – «Чому...?»), ми вирішили за доцільне роз-

бити шукані ознаки на чотири групи. У першій ми зосереджуємося на відповідності «Граматиці...» і в такій спосіб стверджуємо належність форми до західного варіанта української літературної мови. У другій – помічаємо перші хитання на рівні тих діалектних особливостей, що були поширені в південно-західному наріччі, але не закріплені в «Граматиці...». У третій – розглядаємо прями відступи. В останній четвертій – окремо впорядковуємо ті риси, що, на нашу думку, свідчать про мінливість самої західноукраїнської літературної мови.

Отже, до першої групи ми поміщаємо такі ознаки, відбиті в «Граматиці...» (далі – з посиланням на відповідні пункт, частину, параграф):

1) суфікси *-ший, -чий* і *-йший* для ступенів порівняння прикметників (п. 11 § 62): *найсильніший* [Левенко, 1916, с. 8], *найблизій* [Левенко, 1916, с. 10], *живійший і красійший* [Левенко, 1916, с. 14], *висоій* [Левенко, 1916, с. 16], *біднійшим* [Левенко, 1916, с. 20], *найвисоіших* [Левенко, 1916, с. 47]; і в прислівниках: *сильнійше* [Левенко, 1916, с. 12], *легче* [Левенко, 1916, с. 20], *висше* [Левенко, 1916, с. 21];

2) суфікси *-те, -ене, -іне, -ане, -уване* та *-оване* у віддієслівних іменниках (п. 12 § 61): *істноване* [Левенко, 1916, с. 4], *стремліннями* [Левенко, 1916, с. 7], *походжене* [Левенко, 1916, с. 10], *житєбуте* [Левенко, 1916, с. 18], *правління* [Левенко, 1916, с. 23], *почуте* [Левенко, 1916, с. 30];

3) закінчення *-є* в решті іменників середнього роду 2 відміни: (п. 14 § 62): *Полісе, Поділе* [Левенко, 1916, с. 3], *волосе* [Левенко, 1916, с. 5], *півсолітєм* [Левенко, 1916, с. 10], *щастє* [Левенко, 1916, с. 11], *наріче* [Левенко, 1916, с. 16], *лихоліте* [Левенко, 1916, с. 24], *здоровле* [Левенко, 1916, с. 31];

4) однакову форму знахідного та називного відмінків множини для істот (п. 2 § 113): *вовки споконвіку поїдають вівиці* [Левенко, 1916, с. 4], *[пан] має баскі коні* [Левенко, 1916, с. 20];

5) закінчення *-ови, -єви* в давальному та місцевому відмінках іменників 1 відміни (§ 118, § 121): *Москалеви чи Полякови* [Левенко, 1916, с. 6], *чоловікови* [Левенко, 1916, с. 7], *Іванови, Свиридови, Німцеви* [Левенко, 1916, с. 20];

6) закінчення *-и* в родовому (*заскоружлости, постійности* [Левенко, 1916, с. 7]), давальному (*одноманітности* [Левенко, 1916, с. 12], *цілості* [Левенко, 1916, с. 17]) та місцевому (*любови* [Левенко, 1916, с. 6], *помочи* [Левенко, 1916, с. 18], *єдности* [Левенко, 1916, с. 23]) відмінках однини, у називному відмінку множини (*галузи* [Левенко, 1916, с. 43]) іменників третьої відміни (§ 133);

7) закінчення *-ю, -ію* в орудному відмінку однини іменників третьої відміни (§ 133-134): *безлічю* [Левенко, 1916, с. 3], *кровю* [Левенко, 1916, с. 4], *плідністю* [Левенко, 1916, с. 15],

любовю [Левенко, 1916, с. 32], *дичю* [Левенко, 1916, с. 33]; також одиничне: *стариностою* [Левенко, 1916, с. 14];

8) закінчення *-ю* в місцевому відмінку однини іменників середнього роду другої відміни (§ 139): *в каміню* [Левенко, 1916, с. 7], *на населеню* [Левенко, 1916, с. 13], *при житю* [Левенко, 1916, с. 19];

9) числівники на *-йцять* (§ 182): *кільканайцять* [Левенко, 1916, с. 6], *двайцять, трийцять* [Левенко, 1916, с. 7];

10) окреме написання синтетичної форми майбутнього часу дієслів (§ 193): *жити ме* [Левенко, 1916, с. 18], *не потрібувати ме* [Левенко, 1916, с. 21];

11) зрідка постфікс *-ся* після частки *б(и)* (ч. 4 § 338): *«А всі вони лишилиб ся при житю (...»* [Левенко, 1916, с. 19];

12) уникнення з'яння (п. 3 § 5 додатка 1): *матеріяльною* [Левенко, 1916, с. 16], *територіяльна* [Левенко, 1916, с. 45], *соціяльних* [Левенко, 1916, с. 48];

13) етнімі з великої букви (пп. «в» п. 1 § 6 додатка 1): *«(...) і ми Українці й Німці, Поляки й Англіїці, Москалі й Італіянци то що (...) Японці й Китайці, Татари й Турки (...) Індіяни в Америці, Маляїці в Азії, Океанці на островах Тихого Океану (...) Негри, Австралійці, Негрїти»* [Левенко, 1916, с. 5];

14) написання разом часток *ж* і *б* (пп. «б» п. 3 § 8 додатка 1): *чиж* [Левенко, 1916, с. 6], *якжеж* [Левенко, 1916, с. 7], *колиж* [Левенко, 1916, с. 8], *сеж* [Левенко, 1916, с. 11], *пригляньмо сяж* [Левенко, 1916, с. 12], *головнож* [Левенко, 1916, с. 13], *щож* [Левенко, 1916, с. 18]; *булоб* [Левенко, 1916, с. 4], *колиб* [Левенко, 1916, с. 7], *моглоб* [Левенко, 1916, с. 13], *хотїло сяб* [Левенко, 1916, с. 15], *якаб* [Левенко, 1916, с. 21], *неначеб* [Левенко, 1916, с. 32];

15) написання постфікса *-сь* разом (п. «б» ч. 3 § 8 додатка 1), а *-ся* окремо: *колись, розсілись* [Левенко, 1916, с. 3], *десь* [Левенко, 1916, с. 10]; водночас: *простяг ся, простягаєть ся* [Левенко, 1916, с. 3], *дивував ся би* [Левенко, 1916, с. 4], *подивїть ся* [Левенко, 1916, с. 5], *розростають ся* [Левенко, 1916, с. 6];

16) окреме написання підсилювальної частки *як-* у найвищому ступені порівняння прикметників і прислівників, бо в написаннях разом цього випадку не зазначено (п. 3 § 8 додатка 1): *як найбільш основно* [Левенко, 1916, с. 11], *як найліпше, як найбільше* [Левенко, 1916, с. 14], *як найкориснійше* [Левенко, 1916, с. 42], *як найвисша, як найбільш інтензивне* [Левенко, 1916, с. 47].

Розглядаючи перше видання, ми стикаємося з неможливістю чітко прив'язати деякі виявлені ознаки до правил «Граматики...», хоча в

ній самій знаходимо вжиття відповідних форм. Одну підгрупу складають випадки (№ 17-18) з початковими *e-* та *u-* в словах: *Європи, Еспанії* [Левенко, 1916, с. 5], *староегипетських* [Левенко, 1916, с. 12]; *інакше* [Левенко, 1916, с. 6], *иниший* [Левенко, 1916, с. 11], *інде* [Левенко, 1916, с. 19]. Другу підгрупу ознак можемо порівняти не лише з нормою, а й з узусом, що його встановлюємо на основі ширших наддіалектних рис західного варіанта української літературної мови, а саме [Ткач, 2007, с. 368-370]:

19) більше позицій фонемі [г] на місці *g*: *групи, географічна* [Левенко, 1916, с. 12], *антропологи* [Левенко, 1916, с. 13], *гігієнічні* [Левенко, 1916, с. 19], *ідеології* [Левенко, 1916, с. 31], *Бельгії* [Левенко, 1916, с. 36];

20) м'який [л'] у запозиченнях: *клясова, Маляйці* [Левенко, 1916, с. 5], *спольонізовані, антропология* [Левенко, 1916, с. 14], *діялктичний* [Левенко, 1916, с. 22], *плян* [Левенко, 1916, с. 26], *кольонії* [Левенко, 1916, с. 27], *філософії* [Левенко, 1916, с. 35], *проблемів* [Левенко, 1916, с. 48];

21) збереження етимологічного [о] в словах: *богатий, багато-багато* [Левенко, 1916, с. 3], *горяче* [Левенко, 1916, с. 7], *горяч «спека»* [Левенко, 1916, с. 8], *богатство* [Левенко, 1916, с. 35], *хозяйство* [Левенко, 1916, с. 42];

22) аломорф *-ова-* в іменниках на зразок: *істновання* [Левенко, 1916, с. 4], *панованє, марновання* [Левенко, 1916, с. 6], *угрупованє* [Левенко, 1916, с. 12], *відбудованє* [Левенко, 1916, с. 33], *образованя* [Левенко, 1916, с. 37], *оподаткованя* [Левенко, 1916, с. 47].

Перші невідповідності, які ми вбачаємо в тексті, пов'язані з тими діалектними рисами, що їх не закріплено в «Граматичі...», хоча ті й були поширені. Те, що можна безперечно тут згадати, стосується до закінчень іменників м'якої групи першої, другої, а також третьої відмін у формі місцевого відмінку однини. Для другої відміни укладачі зазначають, що форми *на коні, в огні, в шпиталі* в письмений мові не прийнялися (§ 122), попри це ми їх інколи знаходимо: *вкінці* [Левенко, 1916, с. 17], *на такім ступени* [Левенко, 1916, с. 35] і, можливо, *в степені* [Левенко, 1916, с. 37]. Кілька прикладів знаходимо й для іменників середнього роду (§ 140): *на економінім поли* [Левенко, 1916, с. 19], *в українськїм мори* [Левенко, 1916, с. 39]. Усе те саме можна сказати й про закінчення іменників жіночого роду першої відміни (§ 132), з-поміж яких зрідка бачимо: *по всій землі* [Левенко, 1916, с. 8], *по польськїй неволи* [Левенко, 1916, с. 32].

Окрім цього, укладачі не закріпили можливості оглушувати на письмі дзвінкі приголосні (§ 4 додатка 1). З одного боку, порушення цього

правила можна розглядати як ознаки, що суперечать «Граматичі...». З другого боку, відомо, що носіям південно-західних говорів притаманно оглушувати дзвінкі приголосні перед глухими і в кінці слова [Жилко, 1955, с. 93]. Беручи до уваги сказане, ми поміщаємо відповідні нечисленні випадки саме сюди, бо вбачаємо в них вплив відповідного діалектного середовища. Маємо: *запороська, підкавказька* [Левенко, 1916, с. 3], *лехкі «легені», вохкість* [Левенко, 1916, с. 8], *французький* [Левенко, 1916, с. 19], *бадатської* [Левенко, 1916, с. 41]. Як бачимо, випадки оглушення на письмі не торкнулися дзвінких приголосних на межі префікса і кореня.

Третя група охоплює явні відступи, окрім вище застережених:

1) інколи неспрошення групи приголосних *-стн-* до *-сн-* (§ 19): *істновання* [Левенко, 1916, с. 4], *істнують* [Левенко, 1916, с. 8], *устна* [Левенко, 1916, с. 21];

2) часто незлиття групи приголосних *-тств-* до *-цтв-* (п. 4 § 4 додатка 1): *богатства* [Левенко, 1916, с. 4], *баламутство* [Левенко, 1916, с. 11], *братства* [Левенко, 1916, с. 26]; водночас: *богачтва* [Левенко, 1916, с. 21];

3) одиничний суфікс *-ия* (п. 3 § 5 додатка 1) в: *Азії* [Левенко, 1916, с. 5];

4) зрідка написання всупереч правилу частки *би* разом: *хочаби* [Левенко, 1916, с. 4], *прийшовби* [Левенко, 1916, с. 7], *скількиби то, булоби* [Левенко, 1916, с. 45]; а частки *ж* – окремо: *вона ж, такою ж* [Левенко, 1916, с. 36];

5) розбіжність маємо й з окремим написанням частки *що-* (п. 3 § 8 додатка 1): з одного боку, читаємо *що раз* [Левенко, 1916, с. 6], *що правда* [Левенко, 1916, с. 9], *що року* [Левенко, 1916, с. 15], *що йно* [Левенко, 1916, с. 20], а з другого боку, – *щораз* [Левенко, 1916, с. 6], *щойно* [Левенко, 1916, с. 23]. Водночас якщо найвищий ступінь порівняння прикметників писано окремо з часткою *як-*, то з часткою *що-* бачимо і *що найбільше* [Левенко, 1916, с. 43], і *щонайменше* [Левенко, 1916, с. 39];

6) частку *-будь, -небудь* слід було писати разом (пп. «а» п. 3 § 8 додатка 1): *якунебудь* [Левенко, 1916, с. 28]. Але поряд зустрічаємо в рази більше прикладів окремого написання: *що небудь* [Левенко, 1916, с. 10], *коли небудь* [Левенко, 1916, с. 17], *якого небудь* [Левенко, 1916, с. 21], *яких нібудь* [Левенко, 1916, с. 46];

7) немає послідовності і в написанні деяких прислівників і прийменників (п. 3 § 8 додатка 1) разом, окремо або через дефіс. З одного боку, маємо правильні *підчас* [Левенко, 1916, с. 5], *длятого* [Левенко, 1916, с. 6], *що до* [Левенко, 1916, с. 15], *вкінці* [Левенко, 1916, с. 17], а з другого, – *з під* [Левенко, 1916, с. 16], *в кінці* [Левенко,

1916, с. 26], *рікрічно* [Леви́нко, 1916, с. 45], які слід би подати як *знід*, *вкінци* і *рік-річно* відповідно;

8) остання риса найцікавіша й стосується до вживання апострофа. З одного боку, його виявляємо в тексті на межі префікса і кореня: *з'українцились* [Леви́нко, 1916, с. 15], *з'огиджування* [Леви́нко, 1916, с. 17], *з'єдинились* [Леви́нко, 1916, с. 22-23]. Водночас він відсутній у такій же позиції в словах: *обєдинителів* [Леви́нко, 1916, с. 10], *зєдинених* [Леви́нко, 1916, с. 24]. Утім, «Грамати́ка...» за 1914 рік апострофа не передбачила (п. 6 § 3 додатка 1).

У четвертій групі ми наводимо ті риси, що, на нашу думку, є не лише розбіжностями, а й хитанням у бік втрати питомих західноукраїнських ознак. Мусимо пояснити такий вибір, коротко звернувшись до культурно-історичних і суспільно-політичних подій першої чверти ХХ-го століття в Україні.

Після подій Революції 1905-го року в Російській імперії, на хвилі якої відродилася українська періодична преса й виникли перші законні політичні газети [Шевельов, 1998, с. 46], гостро постало питання єдиної загальної української літературної мови. Хоча саме галицький досвід і вироблений лексичний матеріал переймали в Наддніпрянській Україні, західний літературний варіант теж зазнавав змін. Їх ми можемо означити як поступки, на які йшли письменники, науковці та інші діячі, узгоджуючи говіркову основу української літературної мови під час і після мовної дискусії 1907–1915 років. Для західних творів це проявлялося в наближенні їхніх правописних, лексичних, фонетичних, граматичних, навіть стилістичних ознак до норми та узусу, що усталювалися в підросійській Україні.

Однією з виразних таких ознак уважаємо подвоєння приголосних в іменниках середнього роду другої відміни: *коріння* [Леви́нко, 1916, с. 4], *марновання* [Леви́нко, 1916, с. 6], *бажання* [Леви́нко, 1916, с. 7], *безвідде* [Леви́нко, 1916, с. 8], *лихоліття* [Леви́нко, 1916, с. 21], *багатте* [Леви́нко, 1916, с. 23], *простолюддю* [Леви́нко, 1916, с. 30], *життя* [Леви́нко, 1916, с. 31]. У південно-західних говірках у наведених іменниках спостерігаємо зазвичай закінчення *-є* без подвоєння приголосних [Жилко, 1955, с. 96], на чому також наголошують укладачі «Грамати́ки...» (§ 140). У зв'язку з цим мусимо відмітити, що ми в тексті виявляємо саме подвоєння, але ще без переходу закінчення називного відмінка однини *-є* в *-я*.

У цій групі ми наводимо й відсутність додаткового м'якого знака для м'якої вимови двох і більше приголосних, пор. *світ*, *звірів* [Леви́нко, 1916, с. 4], *несміло* [Леви́нко, 1916, с. 7], *розцвіт* [Леви́нко, 1916, с. 22], *посвятили* [Леви́нко, 1916, с. 31], хоча в позиції перед губним приголо-

сним його належало зазначати (§ 29). Це була особливість саме галицького правопису [Шевельов, 1998, с. 33], яка в цьому виданні, як видно, уже не проглядає.

Окрім того, маємо:

1) такі нечасті фонетичні варіанти, як: *заліза* [Леви́нко, 1916, с. 3], *всього, сього* [Леви́нко, 1916, с. 43], *кожна* [Леви́нко, 1916, с. 5], *багато-багато* [Леви́нко, 1916, с. 22], *хазяїном* [Леви́нко, 1916, с. 25];

2) рідко злиття постфікса *-ся*: *борються* [Леви́нко, 1916, с. 8], *силкується* [Леви́нко, 1916, с. 18];

3) збереження кінцевого *-ть* у 3 особі однини теперішнього часу: *протягаєть ся* [Леви́нко, 1916, с. 3], *здаєть ся* [Леви́нко, 1916, с. 7] тощо;

4) відсутність закінчення *-ий* для родового відмінка множини іменників *люди*, *діти* [Ткач, 2007, с. 370];

5) закінчення *-ей* в родовому відмінку множини іменників 3 відміни: *річей* [Леви́нко, 1916, с. 7], *грудей* [Леви́нко, 1916, с. 13], *цілей* [Леви́нко, 1916, с. 14], *матерей* [Леви́нко, 1916, с. 15];

6) перевагу предикативного прислівника *можна* замість *вільно* (28 випадків проти 2) [Ткач, 2007, с. 370];

7) відсутність двоїни [Ткач, 2007, с. 370]: *дві мови* [Леви́нко, 1916, с. 20], *дві полоси* [Леви́нко, 1916, с. 39], *дві галузи* [Леви́нко, 1916, с. 40], *обі держави* [Леви́нко, 1916, с. 41];

8) відсутність еклітики для форм першої особи минулого й давноминулого часів, притаманної стилю науковця [Меший, 2025а, с. 20-21].

Попри викладене, ми досі спостерігаємо таку виразну рису, як передачу особливо м'якої вимови приголосного перед [і] на письмі через букву *ї* (п. 1 § 24, § 41): *Українци*, *сіл*, *Полісе*, *безлічу* [Леви́нко, 1916, с. 3].

З огляду на невичерпані перелічені ознаки не має бути сумніву в належності мови твору до західного варіанта української літературної мови. Крім правопису, це підтверджує й лексика: *хосен* «користь» [Леви́нко, 1916, с. 4], *вовнистим* «хвилястий» [Леви́нко, 1916, с. 5], *коби* [Леви́нко, 1916, с. 7], *ціха* «риси» [Леви́нко, 1916, с. 15]. На це вказують і фонетичні варіанти: *оден* [Леви́нко, 1916, с. 4], *сей* [Леви́нко, 1916, с. 7], *жерелом* [Леви́нко, 1916, с. 14], *кождий*, *шесте* «шосте» [Леви́нко, 1916, с. 15], *ріжний* [Леви́нко, 1916, с. 16], *зелізниці* [Леви́нко, 1916, с. 36], *підниманя* [Леви́нко, 1916, с. 37], згадані *инакший*, *инший*, *оден*, *хозяйство*.

З другого боку, ми зосереджуємося саме на правописних розбіжностях. На їх основі можна стверджувати, що, навіть якщо понад два десятиліття існує ґрунтовно описаний звід правил, він

може важити лише як дороговказ, що направляє, а не зобов'язує чи примушує додержуватися його в усьому.

Стисло наводячи відповідні приклади, ми можемо не передати повної картини, яку безпосередньо бачитиме дослідник або читач. Для нас варті уваги збіги протилежностей, що їх можна простежити в якомога меншій текстовій одиниці. У зв'язку з цим погляньмо на такі речення: «*Вовки споконвіку поїдають вівиці, коти мишей, бузьки жаб, жаби комах, комахи ще менших комашок (...)*» [Левенко, 1916, с. 4]; «*(...) всі вони бороли ся й борються за існуванє*» [Левенко, 1916, с. 8]; «*Думаючи хибно, що шлях визволення України йде лиш через визволенє всієї Росії (...)*» [Левенко, 1916, с. 31]; «*Він здібний хіба до пустого балаканя, голошення* »великих слів великої сили«, *підниманя найбільш поступових кличів (...)*» [Левенко, 1916, с. 37]. На один абзац: *по що і пощо* [Левенко, 1916, с. 6], *патріярха і патріярха* [Левенко, 1916, с. 30]. На одну сторінку: *кожда і кожна* [Левенко, 1916, с. 5]; *що раз і щораз* [Левенко, 1916, с. 6], *щораз і що рік* [Левенко, 1916, с. 43]. Такі випадки дають змогу краще зрозуміти мінливість рішень.

2. «Чому ми хочемо самостійної України?» (1917). Згідно з передмовою до другого видання [Левенко, 1917в, с. 3-4], відносно першого воно становило розширену, доповнену новими статистичними даними версію, що вийшла друком у кількості 25 тисяч примірників у вересні 1917 року. Незважаючи на зміни, текст зберігає встановлений вище стиль з усіма його ознаками й хитаннями, що спонукає нас тепер розглянути найважливіші з них.

Ми ж убачаємо дві найважливіші правки, першою з яких подаємо частіше подвоєння приголосних *-н-* до *-нн-* на письмі: «*Вони розплавилі своє українське [походженє →] походженне (...)*» [Левенко, 1917в, с. 25]; «*[Положенє →] Положенне молодій українській держави було незавидне*» [Левенко, 1917в, с. 78]; «*(...) було серед потомків давної козацької старшини на Україні дуже живе [змаганє →] змаганне до [відновленя →] відновлення української автономії. Тодішнє [відродженє →] відродженне української літератури підпомагало дуже сей рух*» [Левенко, 1917в, с. 85-86], «*(...) [положенє →] положенне Українців в Галичині значно погіршило ся*» [Левенко, 1917в, с. 91-92]; «*(...) а мріють про [розширенє →] розширенне її на всі славянські народи*» [Левенко, 1917в, с. 96].

Інколи неможливо пояснити рішення виправити суфікс поряд зі зворотним рішенням його залишити, наприклад, у таких реченнях: «*Се було [повстанє →] повстанне цілого українського народу проти Польщі, що розлило ся від Задніпря*

по Надсянє, від чорноморських степів до Білоруси» [Левенко, 1917в, с. 76], «*Заведенне прогресивного оподаткованя з дуже скоро ростучим процентом податку від висших понад певну міру доходів спинить [копиченє →] копиченне капіталу в руках небогатых*» [Левенко, 1917в, с. 157]. Зрідка бачимо дуже цікаве на тлі щойно розглянутого рішення поновити або закінчення *-є*, або суфікс без подвоєння: *за істнованя → за істнованне* [Левенко, 1917в, с. 8], *пускає коріння → пускає коріня* [Левенко, 1917в, с. 9].

У ще рідших випадках неусталеність у першому виданні без правок збережено в другому: «*(...) унеможливить копиченне землі в руках великих власників. Відданє промислу й торгівлі в руки земельних, громадських чи інших спілок, удержавненє копалень, залізниць, корабельних ліній замкне капіталістичним спекулянтам дорогу до збогачуваня*» [Левенко, 1916, с. 47-48; Левенко, 1917в, с. 157-158].

Наступною непоодинокую зміною, що віддає друге видання, буде збільшення позицій фонем *[г]* замість *[г]*. Читаємо: *Англійці, Негри, Негріти* [Левенко, 1917в, с. 12], *граніту* [Левенко, 1917в, с. 18], *географічні* [Левенко, 1917в, с. 30], *антропальогічну, групи* [Левенко, 1917в, с. 37], *організація* [Левенко, 1917в, с. 74], *ідеології* [Левенко, 1917в, с. 89], *етнографічних* [Левенко, 1917в, с. 96], *інтелігентними, археологічні* [Левенко, 1917в, с. 98], *телеграфи* [Левенко, 1917в, с. 105], *прогресивного, аграрний* [Левенко, 1917в, с. 157]. У попередньому виданні наведені слова всі писано з *г* (див. вище). Висвітлена зміна, вважаємо, відбиває рішення передавати дзвінкий вибуховий приголосний у запозиченнях фонемою *[г]*, незважаючи на походження.

З огляду на те, що між двома виданнями різниця не більше року, ми все одно знаходимо помітні зміни, пов'язані не просто з одруками, а з цілеспрямованою, хоч і непослідовною, практикою подовжувати *-н-* до *-нн-* на письмі та замінювати *г* на *з*, пристосовуючи запозичення до української фонетики. На додаток наведемо ще дві зразкові правки:

1) переміщення частки *би* в позицію після постфікса: *а всі вони лишилиб ся* [Левенко, 1916, с. 19] → *а багато з них лишило ся б* [Левенко, 1917в, с. 51];

2) зміну закінчення *-ию* на *-ю* у формі орудного відмінка однини в єдиному іменникові *стариностю* [Левенко, 1917в, с. 37].

У підсумку зазначимо, що правописні хитання ми встановлюємо як у межах кожного окремого твору, так і в порівнянні обох видань. І там і там спостерігаємо розбіжності на правописному рівні, але також, хоча меншою мірою, – на лексичному й фонетичному. Наприклад, ідеться про наявність двох предикативних прислівників *можна* і *вільно*,

двох фонетичних варіантів слів (*кожний* і *кожний*, *цей* і *сей* тощо).

3. «Якої нам треба самостійної України?» (1917). У передмові до другої книжечки «Чому...?» Микола Залізник зазначає, що після того, як Степан Рудницький почав її переробляти, найперше був готовий останній розділ «Якої нам треба самостійної України?» (далі – «Якої...?»), що з'явився окремою брошуркою в першому виданні (10 тисяч примірників) в травні, а потім у другому й третьому виданнях (кожне по 25 тисяч примірників) у липні 1917-го року [Левицький, 1917в, с. 3-4]. Обидві вони невеликі за обсягом книжечки: перша – у 49 сторінок, з яких лише 12 – це сама стаття, а друга – у 16 сторінок. Незважаючи на такий малий обсяг матеріалу, ми все одно знаходимо правописні хитання, які сукупно показують, як сильно може мінятися один і той самий текст за малий проміжок часу.

Досліджуючи перше видання «Якої...?», ми виявляємо, що його стиль із хитаннями цілком відповідає виданню 1916-го. Окрім усіх ознак, наведених у 1-4 групах на початку статті, ми з огляду на порушене питання наведемо таку варіативність, як: *населення* [Левицький, 1917а, с. 5] і *поневолення* [Левицький, 1917а, с. 10], *кожний* [Левицький, 1917а, с. 2] і *кожда* [Левицький, 1917а, с. 10], *небагато* [Левицький, 1917а, с. 5] і *багато* [Левицький, 1917а, с. 7], *Англія* [Левицький, 1917а, с. 3] і *Англія* [Левицький, 1917а, с. 5], *хазайнування* [Левицький, 1917а, с. 4] і *хозяйства* [Левицький, 1917а, с. 11], *рілю* [Левицький, 1917а, с. 9] і *ріллю* [Левицький, 1917а, с. 11], а також *з'осібна* [Левицький, 1917а, с. 3] і *Європі* [Левицький, 1917а, с. 7]. Наявність таких пар та інших одиниць (пор. *Європа* замість *Европа*) може вказувати на сильніший зсув від первісного тексту, і такий висновок не буде помилковий. Варто лише пам'ятати, що обсяг цієї статті складає 12 сторінок, що може завадити належному сприйняттю виявлених хитань. З одного боку, значних змін ще не відбулося, бо такі хитання були доти. З другого, ми досі не спостерегли йотованої форми *Європа*.

Інший результат показує наступне липнєве видання «Якої...?». Можемо наперед сказати, що воно повторює схожі правки, як і друге видання «Чому...?» за вересень 1917-го відносно першого за 1916 рік, бо:

1) зменшено вживання фонем [г]: *урегулювати* [Левицький, 1917а, с. 6] → *урегулювати* [Левицький, 1917б, с. 8], *наука-гігієна* [Левицький, 1917а, с. 7] → *наука-гігієна* [Левицький, 1917б, с. 9], *Англіїці* [Левицький, 1917а, с. 8] → *Англіїці* [Левицький, 1917б, с. 11], *гімназій* [Левицький, 1917а, с. 9] → *гімназій* [Левицький, 1917б, с. 12];

2) зрідка подвоєно *-н-* до *-нн-*: *населення* [Левицький, 1917а, с. 6] → *населення* [Левицький, 1917б, с. 9].

Окремо слід звернути увагу на повну заміну займенника *кожний* на *кожний*. Уже в травневому виданні ми спостерігаємо перевагу форми *кожний* (11 проти 1), натомість у наступному липнєвому замінено і ту єдину форму *кожда* [Левицький, 1917а, с. 10], яка залишалася, на *кожна* [Левицький, 1917б, с. 13]. І це при тому, що в першому виданні «Чому...?» за 1916 рік становище обернене (2 форми *кожний* проти 23 форм *кожний*).

Ми могли б припустити, що за схожістю стилю можна об'єднати разом два перші видання взагалі (тобто «Чому...?» 1916-го і «Якої...?» за травень 1917-го) і наступні їх перевидання (тобто «Якої...?» за липень і «Чому...?» за вересень 1917-го). У такому разі ми могли б їх протиставити одне одному й пояснити розбіжності часом, за який рішення автора чи редактора встигли або могли встигнути змінитися, бо спершу вийшла друком перша пара, а потім – друга. Показати таку послідовність можемо на прикладах уживання букви *г*:

«Чому...?», 1916		«Якої...?», травень 1917	«Якої...?», липень 1917	«Чому...?», вересень 1917
I-VIII розділ	IX розділ	1 видання	2 видання	2 видання
ст. 19: <i>гігієнічні</i>	ст. 47: <i>гігієни</i>	ст. 7: <i>наука-гігієна</i>	ст. 9: <i>наука-гігієна</i>	ст. 153: <i>гігієни</i>
ст. 5: <i>Англіїці</i>	–	ст. 8: <i>Англіїці</i>	ст. 11: <i>Англіїці</i>	ст. 12: <i>Англіїці</i>

Натомість той же приклад з *Європою*, навпаки, протиставляє два видання «Чому...?» двом виданням «Якої...?»:

«Чому...?» 1916		1917	«Якої...?» 1917	
I-VIII розділ	IX розділ		1 видання	2 видання
ст. 5: <i>Європейці</i>	ст. 47: <i>західно-європейська</i>	ст. 152: <i>западно-європейських</i>	ст. 7: <i>в західній Європі</i>	ст. 9: <i>в західній Європі</i>

Якщо ми припускаємо, що спочатку в травні 1917-го вийшла друком брошурка «Якої...?», а після неї – друге видання «Чому...?» у вересні того ж року, то ми б очікували побачити в них спільну лексику. Але відмінності, які ми спостерігаємо в них, а також у першому виданні 1916-го року, показують як відбіги, так і повернення:

«Чому...?» 1916	«Якої...?» 1917	«Чому...?» 1917
IX розділ	1 видання	IX розділ
–	ст. 5: <i>великі баришівники</i>	ст. 150: <i>великі капіталісти</i>
ст. 47: <i>військове образование</i>	ст. 8: <i>військове обученне</i>	ст. 153: <i>військове образование</i>
ст. 48: <i>соціальних проблемів</i>	ст. 12: <i>суспільних питань</i>	ст. 159: <i>соціальних проблемів</i>

Так само немає змоги встановити регіональну залежність. Можна припустити, що місто друку, зазначене для кожної книжечки, впливало на редакторську політику, і в такому разі розглянути найперше видання 1916 року як «найзахідніше», бо там не значився Київ. З другого боку, дане визначення з таким же успіхом можливо пояснити й часовою різницею.

Висновки. Наше дослідження показало, що, порівнюючи близькі за часом і походженням тексти, ми одержуємо змогу не лише знайти різницю між виданнями на рівні правок, а й висувати про послідовність відповідних рішень автора чи редактора. Порухення її являтимуть собою хитання або розбіжності, чий кількість і різноманітність дають підстави судити і про вагу норми, і про ширше суспільно-історичне тло розвитку літературної мови.

Ми розглянули найперше видання 1916-го року й встановили належність його мови до західного варіанта української літературної мови. Правописні хитання виявлено на правописному й меншою мірою – лексичному та фонетичному рівнях. Саме по собі воно засвідчує відбіг від деяких питомих західноукраїнських рис, проте без огляду на наступні видання ще немає можливості визначити, наскільки він значний.

Друге видання «Чому...?» за вересень 1917 року, зберігаючи хитання попереднього, висвітлює нам не випадкові правки, а помітні сліди цілеспрямованої практики. Її яскравими показниками є уникнення букви *г* та подовження *-н-* до *-нн-* на письмі в іменниках середнього роду другої відміни. Також знаходимо менші поодинокі зміни, які уточнюють втручання в текст.

Дослідження «відгалуженого» травневого видання «Якої...?» 1917 року підтверджує його стильову спадкоємність з основним твором, водночас наступне липнєве видання так само віддається від нього в схожий спосіб, як і друге видання «Чому...?» за вересень 1917-го – від першого за 1916 рік. Попри це, правописні й лексичні розбіжності тут нелінійні, що не завжди узгоджується з часовою послідовністю видань.

Розглянуті хитання посилюють твердження про неусталеність української літературної мови як у Галичині, так і – ширше – в українському середовищі в Австро-Угорщині. Вони слугують показником дійсного співіснування норми та узусу, через який надруковані твори виявляють мінливість рішень авторів.

Узяті до розгляду об'єкти можна доповнити нинішніми передруками, наприклад, оприлюдненим 1994-го року у видавництві «Світ» у Львові, що ним унагальнено праці видатного науковця [Рудницький, 1994], або й пізнішими. У такому разі постає можливість розглянути правки вже сучасних редакторів і оцінити їхні рішення зберегти стиль першотвору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови: посібник для факультетів мови й літератури педагогічних інститутів. Київ: Радянська школа, 1955. 314 с.
2. Левенко Ш. Чому ми хочемо самостійної України? [Б.м.]: Накладом видавництва «Політична бібліотека», 1916. 48 с.
3. Левенко Ш. Чому ми хочемо самостійної України : 6-30 тисяча. Київ; Стокгольм; Львів: Накладом видавництва «Політична бібліотека», 1917. 159 с.
4. Левенко Ш. Якої нам треба самостійної України? : 1-10 тисяч. Київ; Львів: Накладом видавництва «Політична бібліотека», 1917. 49 с.
5. Левенко Ш. Якої нам треба самостійної України? : 11-35 тисяча. Київ; Львів: Накладом видавництва «Політична бібліотека», 1917. 16 с.
6. Лесюк М. П. Становлення і розвиток української літературної мови в Галичині : монографія / Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. 729 с.
7. Меший М. С. Залишки допоміжного дієслова *быти* в особових формах дієслів у роботах Степана Рудницького (кінець XIX – початок XX століття) // Закарпатські філологічні студії. 2025. Т. 2, вип. 40. С. 17–21. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.2.3>.
8. Меший М. С. Редакторські правки в авторизованих виданнях «Малої історії України» Івана Крип'якевича. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 91, том 2, 2025. С. 174–180. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-2-26>.
9. Морозова І. Українська еміграційна книга у Відні періоду Першої світової війни та визвольних змагань // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. пр. Львів: ЛННБ України, 2013. Вип. 5(21). С. 84–101.
10. Підкуймуха Л. М. Лексичний склад західноукраїнського варіанта літературної мови (на матеріалі художніх текстів львівських письменників першої половини XX ст.) / автореф. / дис. на здоб. наук. ст. Київ, 2016.
11. Рудницький С. Л. Чому ми хочемо самостійної України? / Упоряд., передмова О. І. Шаблія; ред. Л. М. Гарбарчук. Львів: Світ, 1994. 416 с.
12. Ткач Л. О. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. Частина 2: Джерела і соціокультурні чинники розвитку. Чернівці: Книги – ХХІ, 2007. 704 с.
13. Україна просторова в концепційному окресленні Степана Рудницького. Монографія / Сергійчук В. І. (заг. ред.). Київ: Українська видавнича спілка, 2003. 245 с.
14. Храмович Х. Українська преса Відня (друга половина XIX – початок XX ст.) // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства / Нац. акад. наук України; [ред-

кол.: М. М. Романюк (відп. ред.) та ін.]. Львів: ЛННБ України, 2013. Вип. 3(21). С. 20–41.

15. Чепига І. Українська літературна продукція на еміграції у Відні. Відень: Українська Культурна Рада. 1916. 34 с.
  16. Шевельов Ю. В. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): стан і статус / Авт. вступ. сл. Л. Масенко. Друге видання. До 90-річчя від дня народження. Чернівці: Рута, 1998. 207 с.
- REFERENCES**
1. Zhylyko, F. T. (1955). *Narysy z dialektolohii ukrainskoi movy: Posibnyk dlia fakultetiv movy i literatury pedahohichnykh instytutiv* [Essays on the dialectology of the Ukrainian language: A manual for language and literature faculties of pedagogical institutes]. Kyiv: Radianska shkola. 314 p.
  2. Levenko, Sh. (1916). *Chomu my khochemo samostiinoi Ukrainy?* [Why do we want an independent Ukraine?]. [S. I.]: Nakladom vydavnytstva «Politychna biblioteka». 48 p.
  3. Levenko, Sh. (1917). *Chomu my khochemo samostiinoi Ukrainy?* [Why do we want an independent Ukraine?] (6–30 tysiacha). Kyiv; Stockholm; Lviv: Nakladom vydavnytstva «Politychna biblioteka». 159 p.
  4. Levenko, Sh. (1917). *Yakoi nam treba samostiinoi Ukrainy?* [What kind of independent Ukraine do we need?] (1–10 tysiach). Kyiv; Lviv: Nakladom vydavnytstva «Politychna biblioteka». 49 p.
  5. Levenko, Sh. (1917). *Yakoi nam treba samostiinoi Ukrainy?* [What kind of independent Ukraine do we need?] (11–35 tysiacha). Kyiv; Lviv: Nakladom vydavnytstva «Politychna biblioteka». 16 p.
  6. Lesiuk, M. P. (2014). *Stanovlennia i rozvytok ukrainskoi literaturnoi movy v Halychyni* [Formation and development of the Ukrainian literary language in Galicia]. Ivano-Frankivsk: Misto NV. 729 p.
  7. Meshyi, M. S. (2025). *Zalyshky dopomizhnoho diieslova byty v osobovykh formakh diiesliv u robotakh Stepana Rudnytskoho (kinets XIX – pochatok XX stolittia)* [Remnants of the auxiliary verb byty in the personal verb forms in the works of Stepan Rudnytskyi (late 19th – early 20th century)]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 2(40), 17–21. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.40.2.3>
  8. Meshyi, M. S. (2025). *Redaktorski pravky v avtoryzovanykh vydanniakh «Maloi istorii Ukrainy» Ivana Krypiakevycha* [Editorial revisions in the authorized editions of “A Short History of Ukraine” by Ivan Krypiakievych]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 91(2), 174–180. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-2-26>
  9. Morozova, I. (2013). *Ukrainska emihratsiina knyha u Vidni periodu Pershoi svitovoi viiny ta vyzvolnykh zmahan* [The Ukrainian émigré book in Vienna during the period of the First World War and the liberation struggles]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka: Zbirnyk naukovykh prats* [Proceedings of the Vasyl Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine: Collected scholarly papers] (Issue 5(21), pp. 84–101).
  10. Pidkuimuha, L. M. (2016). *Leksychnyi sklad zakhidnoukrainskoho varianta literaturnoi movy (na materialy khudozhnykh tekstiv lvivskykh pysmennykiv pershoi polovyny XX st.)* [The lexical composition of the West Ukrainian variant of the literary language (based on literary texts by Lviv writers of the first half of the 20th century)] [Extended abstract of candidate’s thesis]. Kyiv.
  11. Rudnytskyi, S. L. (1994). *Chomu my khochemo samostiinoi Ukrainy?* [Why do we want an independent Ukraine?] (O. I. Shablii, Comp. & Foreword; L. M. Harbarchuk, Ed.). Lviv: Svit. 416 p.
  12. Tkach, L. O. (2007). *Ukrainska literaturna mova na Bukovyni v kintsi XIX – na pochatku XX stolittia. Chastyna 2: Dzherela i sotsiokulturni chynnyky rozvytku* [The Ukrainian literary language in Bukovyna in the late 19th and early 20th centuries. Part 2: Sources and sociocultural factors of development]. Chernivtsi: Knyhy – XXI. 704 p.
  13. Serhiichuk, V. I. (Ed.). (2003). *Ukraina prostorova v kontseptsiiinomu okreslenni Stepana Rudnytskoho* [Spatial Ukraine in the conceptual interpretation of Stepan Rudnytskyi]. Kyiv: Ukrainska vydavnycha spilka. 245 p.
  14. Khramovych, Kh. (2013). *Ukrainska presa Vidnia (druga polovyna XIX – pochatok XX st.)* [The Ukrainian press of Vienna (second half of the 19th – early 20th century)]. In M. M. Romaniuk (Ed.), *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva* [Collected papers of the Research Institute of Press Studies] (Issue 3(21), pp. 20–41). Lviv: LNNB Ukrainy.
  15. Chepyha, I. (1916). *Ukrainska literaturna produktsiia na emihratsii u Vidni* [Ukrainian literary production in emigration in Vienna]. Vienna: Ukrainska Kulturna Rada. 34 p.
  16. Shevelov, Yu. V. (1998). *Ukrainska mova v pershii polovyni dvadtsiatoho stolittia (1900–1941): Stan i status* [The Ukrainian language in the first half of the twentieth century (1900–1941): State and status] (2nd ed.; L. Masenko, Intro.). Chernivtsi: Ruta. 207 p.

Дата першого надходження статті до видання: 18.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.05.2026